

АМБАСАДОРИ БЕЗ ДЕКРЕТА

УВОД

Својевремено Југославија је остварила техничку сарадњу са више од 80 држава Африке, Азије и Латинске Америке.

За непуне две деценије Југославија је у ове земље упутила 3650 стручњака, већином из привреде, здравства и технике. Сва три петогодишња плана развоја Етиопије, примерице, израдиле су групе наших еминентних привредних специјалиста.

Међу великим бројем југословенских лекара, који су радили или још раде у тој земљи, осморица је до сада било на дужности управника болница.

Као у Етиопији, наши стручњаци уживају велики друштвени углед и у свим другим земљама где су радили или још раде. Често, заузимају одговорне положаје у државној управи, у привредним ресорима, у здравству и јавним службама, као што је случај у Замбији, Гвинеји, Алжиру, Либији, Мароку.

"АМБАСАДОРИ" У ПУСТИЊИ: Многи обављају своју делатност и у беспутним пределима Африке и Латинске Америке, далеко од

градова, по забаченим селима, раштрканим у џунгли и непрегледним саванама. Занимљива је, на пример, животна прича Југословенке која већ читавих десет година сама међу домороцима, живи у полупустињском селу ДАЛАБА у Гвинеји. Реч је о 45-годишњој бабици Драги Томић, која је за тамошње сељаке - и лекар и учитељ и пријатељ од поверења. Гвинејски председник Секу Туре, у знак признања, доделио и високо одликовање: Сребрну медаљу за рад.

Војвођанка је већ десет година својеврсни амбасадор своје земље, без декрета. У Далаби и око ње, нема ни једног гвинејског сељака који не зна за Југославију и Тита, јер им је, ето, послао Драгу да с њима дели њихов тврди сиромашни хлеб и да им помаже у невољи.

"Снимак" тадашњег стања показује да је највећи број наших стручњака упућиван у арапске земље. За протекле две деценије, у једанаест земаља Северне Африке и Блиског истока радило је 2888 Југословена. У Африци, јужно од Сахаре, боравило је у време Југославије укупно 626 наших стручњака. Највише стручњака било је упућено у Либију из захтева либијске владе да се стручњаци регрутују управо из Југославије, где је тада радило 1356 стручњака.

Иако је таква концентрација у овој земљи сама по себи позитиван фактор и сведочанство растуће техничке сарадње у то време, она отвара једно значајно питање: материјално стимулирање одласка наших стручњака у земље у развоју. Оне их упорно траже, а одзив ни издалека није онакав какав би био пожељан.

Решавање њиховог статуса на трајнијој основи, може се, очигледно, обавити искључиво пуним материјалним ангажовањем

привреде, која у појединим земљама у развоју види сопствена потенцијална тржишта.

МИТ О ПЕЧАЛБИ: Иако, често, раде под изузетно тешким животним условима и уз стандард који се једва разликује од стандарда домаћих људи у тим земљама, наше стручњаке, на жалост, не мимоилази ни горак укус заједљивих примедби код куће: да их, тобоже, једино "жеља за печалбом" одводи у те крајеве. Многи су, такође, присиљени да месецима, по повратку, обијају прагове у потрази за поновним запослењем. Има и таквих који су, у међувремену, изгубили и право на стан, а од свих је захтевано да сами плаћају пензионо и инвалидско осигурање.

Функционери тадашњег Савезног завода за међународну, научну, просветно-културну и техничку сарадњу забринуто су регистровани околношћу да стално опада интересовање наших стручњака за одлазак на рад у земље у развоју. С обзиром на низак стандард, а и на то да је живот странаца увек, по правилу, много скупљи него живот домаћег човека, тамошње ниске зараде и плате, више и не могу бити материјални подстрек стручњацима да остављају своју средину, стабилна запослења код куће и, најчешће, бољи лични доходак.

НЕРАДА ПУТОВАЊА: Док друге земље издашно субвенционирају своје стручњаке које шаљу у земље у развоју (скандинавске земље, на пример) Југославија је учествовала у том плаћању са свега пет одсто свих стручњака који су упућивани на рад.

Нема сумње да ови проблеми заслужују ширу друштвену пажњу, да их треба решавати комбинованим акцијама државних органа и

привредних организација, које су заинтересоване за сопствени пласман у појединим регионима несврстаног света.

Тако, треба решити статус стручњака научно-технолошке сарадње, нарочито питања њихове сигурности, као што су запослење и стан. Људи се тешко решавају да крену у овакве мисије, јер се углавном ради о сиромашним земљама, па у њима и зарада није бог зна како привлачна. Сматра се да наша привреда мора водити рачуна о међународној политици Србије у целини.

А зна се да је научно-техничка сарадња саставни део спољне политике, па тај општи међународни интерес Србије мора бити и интерес привредних организација.

Ако наша привредна предузећа желе да наступају на тим тржиштима - да тамо буду конкурентна, морају пружати и техничку помоћ земљама у развоју, оспособљавајући домаће људе да преузму објект који неко наше предузеће тамо изгради. Уосталом тако већ чини Енергорпојект и "Иван Милутиновић" ПИМ и нека друга. Али пошто је одлазак стручњака у те земље нека врста статуса и сигурности мора се трајније и систематски решити. О овоме треба да буде говора и на седницама неких радних тела владе Србије која би требало да прате развој наше техничке и друге сарадње са земљама у развоју.

Сличног су мишљења и многи стручњаци који су знатан део "најбољег доба" провели у земљама у развоју. Један од њих је и аутор ове књиге који је десет година био у Индији, Либији, Танзанији и Ираку да би на крају своју каријеру крунисао у развијенијој земљи Финској као професор на Архитектонском факултету. Ево неких ставова овог аутора о тој проблематици.

Док стотине наших стручњака самопрегорно обављају своју мисију међународне техничке срадње, која је и више од тога, чини се да наша земља није сагледала значај тог доприноса. Иначе, како би се могао друкчије схватити положај експерата по повратку у домовину, где их очекује низ разочарења а један од највећих је проблем запослења.

Сличну причу могао би да изнесе и љубљански професор др Ернест Петрич који је неколико месеци провео у Колумбији проучавајући живот тамошњих Индијанаца. Ово је везано са пројектима колумбијске владе о решавању националног питања и урбанизацији заосталих племена. Пример самопрегорног озбиљног рада наших стручњака у практично најсиромашнијим земљама света показује и ангажовање пољопривредног инжењера Стојана Мрђе у Анголи који је успешно радио на увођењу гајења високо хибридног кукуруза произведеног у нашим институтима. Он је у Анголи радио неколико година, а кад је дошло време повратка, једва се опростио од грађана јер су му за постигнуте резултате и остварен однос са људима предложили да још остане, а ако то прихвати прогласиће га за свог поглавицу.

Ова књига, у наставку, обрађује искуства аутора у Индији, Либији, Танзанији, Ираку и Финској.

Појам "Амбасадор без декрета" овде има шири значај обухватајући друштвени, културни, научни и технички допринос земљама у којима је радио репрезентујући тако и своју земљу.